

MAŁGORZATA ROSALSKA

Jak pomóc dziecku zaprojektować jego karierę zawodową?

NIEZBĘDNIK RODZICA

MAŁGORZATA ROSALSKA

Jak pomóc dziecku zaprojektować jego karierę zawodową?

Niezbędnik rodzica

Poznań 2024

Małgorzata Rosalska

Jak pomóc dziecku zaprojektować jego karierę zawodową? Niezbędnik rodzica

Poznań 2024

ISBN wydania papierowego *Poradnika doradcy* wraz z *Niezbędnikiem rodzica*:
978-83-974010-0-6

ISBN wydania elektronicznego *Poradnika doradcy*: 978-83-974010-2-0

ISBN wydania elektronicznego *Niezbędnika rodzica*: 978-83-974010-3-7

Korekta: Iza Pisarek-Godawa | godawa studio

Projekt, skład i łamanie: Iza Pisarek-Godawa | godawa studio

Ilustracje: Łukasz Woźniak

Projekt okładki: Maciek Godawa | godawa studio

Publikacje powstały w ramach inwestycji Krajowego Planu Odbudowy w ramach projektu pt. „Zbudowanie systemu koordynacji i monitorowania regionalnych działań na rzecz kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie, w tym uczenia się dorosłych”.

Wersję elektroniczną publikacji znajdziesz na stronie wuppoznan.praca.gov.pl

S

Spis treści

Wprowadzenie	7
1. Kim jest doradca zawodowy w szkole?	9
2. W czym doradca zawodowy może pomóc dziecku?	11
Przygotowanie do podejmowania decyzji	11
Odkrywanie bogatego świata zawodów	11
Odkrywanie możliwości edukacyjnych	11
Poznanie siebie	11
Wskazywanie na czynniki sprzyjające sukcesowi na rynku pracy	12
Krytyczne myślenie o rynku pracy	12
Motywowanie do uczenia się	12
3. W czym doradca zawodowy może pomóc Tobie?	13
Aktualizacja wiedzy	13
Poszukanie najlepszych opcji	13
Skonfrontowanie się z własnymi przekonaniem	13
Zweryfikowanie aspiracji i oczekiwań wobec dziecka	13
Poszukanie specjalistycznych konsultacji	14
Poszukanie innych źródeł wsparcia	14
Mediowanie z dzieckiem	14
4. W czym doradca zawodowy na pewno nie pomoże?	15
Pytania, na które doradca zawodowy nie odpowie	15
1. Co mam zrobić w tej sytuacji?	15
2. Co mam wybrać?	15
3. Jakie mam / jakie moje dziecko ma zainteresowania?	16
4. Jakie są zarobki w danym zawodzie?	16
5. W jakim zawodzie zarobię najwięcej pieniędzy?	16
6. Jakie są zawody przyszłości?	17
5. Dlaczego Twoje dziecko ma zajęcia z doradztwa zawodowego?	19

6. Czego potrzebujesz, aby wesprzeć swoje dziecko? 21

Aktualna wiedza	21
Najważniejsze obszary wiedzy, z którymi warto być na bieżąco	21
Umiejętność udzielania wsparcia	24

7. 7 pułapek, na które warto uważać 31

1. Brak aktualnej wiedzy	31
2. Opinie zamiast faktów	31
3. Nieadekwatne oczekiwania wobec dziecka	32
4. Naśladowanie wyborów innych	32
5. Brak rozpoznania opcji i możliwości	32
6. Podejmowanie decyzji na ostatnią chwilę	33
7. Uleganie marketingowym trikom szkół	33

8. Co sprzyja sukcesowi na rynku pracy? 35

Różne sposoby postrzegania kariery	35
Kluczowe kompetencje dla rozwoju kariery	36
Gotowość do kariery	36
Zatrudnialność	37
Kompetencje zarządzania karierą	38

9. Jak możesz wspierać dziecko w wyborze szkoły i zawodu? 39

Wsparcie emocjonalne	39
Co możesz robić?	39
Wsparcie organizacyjne	40
Wsparcie informacyjne	41

10. Gdzie możesz znaleźć pomoc? 43

Szkoła, w której uczy się Twoje dziecko	43
Poradnie psychologiczno-pedagogiczne	43
Centra Wsparcia Rzemiosła Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Poznaniu, Kaliszu, Koninie, Lesznie i Pile	43
Centrum Doradztwa Zawodowego dla Młodzieży w Poznaniu	44
Wielkopolska Izba Rzemieślnicza w Poznaniu	44
Doradcy zawodowi pracujący w technikach i szkołach branżowych	44
Dobre źródła informacji	45
Strony Internetowe	45
Filmy	45
Lektury	45

Wprowadzenie

Wybór szkoły i zawodu to bardzo ważna decyzja. Jedną z tych, które kształtują nie tylko najbliższe lata, ale często definiują całą ścieżkę kariery zawodowej. W klasie VII i VIII Twoje dziecko ma w szkole zajęcia z doradztwa zawodowego. Doradca pomoże mu zastanowić się nad jego zawodową przyszłością.

Jednak to Ty jesteś najważniejszym doradcą dziecka. Ty znasz je najlepiej – znasz jego zainteresowania, talenty, predyspozycje, ale także ograniczenia. Czas podejmowania decyzji jest okresem, kiedy Twoje dziecko potrzebuje Cię szczególnie. Znajdź czas na rozmowy o wyborze szkoły, planach zawodowych, obawach związanych z rekrutacją.

Ta broszura może pomóc Ci dobrze przygotować się do tych rozmów. Znajdziesz w niej informacje nie tylko dotyczące szkół ponadpodstawowych i zawodów, ale także podpowiedzi, jak rozmawiać na temat wyborów edukacyjnych oraz zawodowych. Pamiętaj, że dziecko potrzebuje Twojego wsparcia w tym czasie. Podejmowanie tak ważnych decyzji może wywoływać stres. To Ty możesz pomóc go zredukować. Poprzez zadbanie o jego odpoczynek, odpowiednią ilość snu, dobre odżywianie masz szansę wzmocnić siły Twojego dziecka do zmierzenia się z wyzwaniami czasu wyborów i decyzji.

Pamiętaj także, że szkolny doradca zawodowy jest także Twoim sojusznikiem i warto z tego skorzystać. Z tego opracowania dowiesz się, w jaki sposób może Wam pomóc oraz o co warto go zapytać.

1

Kim jest doradca zawodowy w szkole?

Na początku pozwól, że Ci się przedstawię. Nazywam się Małgorzata Rosalska i jestem doradcą zawodowym. Pracuję w szkole podstawowej. Prowadzę zajęcia z uczniami klas VII i VIII. Spotykam się z nimi na lekcjach, aby rozmawiać o ich planach edukacyjnych i zawodowych. Moim zadaniem jest dać im solidne podstawy do podejmowania dobrych decyzji i wyborów.

Mimo że doradcy zawodowi byli obecni w szkołach od dawna, to dopiero od roku 2019 zajęcia z doradztwa zawodowego wprowadzono do programu nauczania. Na wcześniejszych etapach były one zintegrowane z innymi lekcjami, dlatego nie było ich w planie zajęć. Być może jesteś nimi zaskoczony, może zastanawiasz się, czy są one obowiązkowe, czy warto na nie chodzić, czy są na nich stawiane oceny. W tej broszurze wyjaśnię Ci wszystkie wątpliwości związane z doradztwem zawodowym w szkole podstawowej.

Lekcje z doradztwa zawodowego są prowadzone przez profesjonalistę. Jeśli sprawdzisz listę nauczycieli pracujących w szkole Twojego dziecka, obok nauczycieli matematyki, języka polskiego, biologii i innych przedmiotów znajdziesz także doradcę zawodowego. Do nauczania tego przedmiotu trzeba mieć uprawnienia, skończyć studia z zakresu doradztwa zawodowego (mogły to być także studia podyplomowe).

Niektórzy mogą odnieść wrażenie, że tego przedmiotu uczą osoby z różnymi kwalifikacjami, bo czasem jest to nauczyciel, który oprócz doradztwa uczy też innego przedmiotu, czasem pedagog lub szkolny psycholog. W poszczególnych szkołach jest to rozwiązywane na różne sposoby. Możesz być jednak pewien, że są to osoby ze specjalistycznym przygotowaniem do prowadzenia zajęć rozwijających kompetencje Twojego dziecka w zakresie podejmowania decyzji o wyborze szkoły ponadpodstawowej i zawodu.

Przyjrzyjmy się, w czym specjalizuje się doradca zawodowy, który pracuje w szkole podstawowej z Twoim dzieckiem. Na podstawie programów studiów z zakresu doradztwa zawodowego można przyjąć, że ma wiedzę o:

- szkołach ponadpodstawowych,
- zasadach rekrutacji do szkół ponadpodstawowych,
- zawodach i ścieżkach kształcenia zawodowego,
- rynku pracy – szczególnie tym lokalnym,
- zasadach wyboru szkoły i zawodu,
- sposobach rozpoznawania predyspozycji, zainteresowań zawodowych, uzdolnień, talentów, ale także ograniczeń i słabych stron,
- kompetencjach i kwalifikacjach zwiększających szansę na zatrudnienie,
- trendach na współczesnym rynku pracy,
- zarządzaniu karierą,
- procesie podejmowania decyzji o wyborze szkoły i zawodu.

Nie jest to cały wachlarz zagadnień, które są bliskie doradcom, ale pewnie już na podstawie tych kilku punktów, zorientowałeś się, że jest to wiedza nie tylko specjalistyczna, ale także często zmieniająca się. Zmianom podlegają nie tylko oferty szkół, zasady rekrutacji, ale także sytuacja na rynku pracy. Doradca dba o to, aby Twoje dziecko otrzymało informacje nie tylko poprawne, ale także aktualne.

Na zajęciach z doradztwa zawodowego nie ma ocen. O pomysłach na przyszłość się rozmawia, ale nie ocenia się ich. Doradca pomaga zastanowić się nad planami, pomyśleć o konsekwencjach wyborów i decyzji. Stara się wskazać elementy, które warto brać pod uwagę, dokonując wyborów. Decyzję zawsze jednak podejmuje uczeń wraz z rodzicami. To on sam będzie doświadczał ich konsekwencji. Oceny szkolne są tu niepotrzebne. Nie motywowałyby w taki sposób, na jakim nam zależy. Dużo skuteczniejsze jest budowanie w uczniach świadomości i chęci podjęcia przemyślanej decyzji bez presji bycia ocenianym.

Doradca zawodowy poza prowadzeniem lekcji w klasach VII i VIII zajmuje się także innymi zadaniami, których celem jest pomoc uczniom w dobrym wyborze szkoły ponadpodstawowej i zawodu. Są to na przykład:

- rozpoznawanie potrzeb uczniów związanych z decyzjami karierowymi,
- gromadzenie i udostępnianie różnego rodzaju materiałów, które są pomocne uczniom w zdobywaniu informacji o szkołach i zawodach,
- współpraca z innymi nauczycielami, z wychowawcami klas, ze szkolnym pedagogiem i psychologiem, dostarczanie im koniecznych informacji związanych z decyzjami edukacyjnymi i zawodowymi uczniów,
- koordynowanie różnych działań związanych z rekrutacją do szkół ponadpodstawowych,
- koordynowanie współpracy z różnymi instytucjami, które oferują pomoc uczniom i rodzicom w zakresie doradztwa zawodowego,
- diagnozowanie zasobów karierowych ucznia i prowadzenie rozmów doradczych.

Jeśli więc Ty lub Twoje dziecko potrzebujecie podpowiedzi lub wskazówek w tym zakresie, śmiało pytajcie odpowiedniej osoby w Waszej szkole. Doradca zawodowy jest przewodnikiem po zagmatwanych ścieżkach zawodowych i możliwościach edukacyjnych. To osoba, która pomaga zbudować bezpieczny most między szkołą podstawową a dalszą edukacją i rynkiem pracy.

Pamiętaj, że macie wspólny cel – pomóc Twojemu dziecku, aby podjęło przemyślane i adekwatne do jego aspiracji oraz możliwości decyzje edukacyjne i zawodowe.

2 W czym doradca zawodowy może pomóc dziecku?

Pytanie o sens tych zajęć pojawia się najczęściej w sytuacjach, kiedy uczeń jest zdecydowany na konkretny zawód i wie, w jakiej szkole chce się go uczyć. Jeśli zastanawiasz się, czy zajęcia z doradztwa zawodowego są potrzebne Twojemu dziecku, to spójrz na poniższe punkty, w których wymieniam, w czym doradca zawodowy może pomóc Twojemu dziecku. Mam nadzieję, że przekonam Cię, że wybór szkoły i zawodu to nie jedyny cel tych zajęć.

Przygotowanie do podejmowania decyzji

Na zajęciach z doradztwa zawodowego Twoje dziecko uczy się podejmowania decyzji. Nauczyciel pokazuje mu etapy procesu decydowania, podpowiada czynniki, które warto brać pod uwagę, sygnalizuje ryzyka. Uczy aktywnej postawy wobec wyzwań i odwagi w decydowaniu. Ważną umiejętnością rozwijaną na tych zajęciach jest także ustalanie priorytetów, zastanawianie się co jest ważne i potrzebne, a co nie.

Odkrywanie bogatego świata zawodów

Pewnie zgodzisz się ze mną, że nie można wybrać zawodu, o którego istnieniu nie ma się pojęcia. Doradca pomoże Twojemu dziecku poznać różne branże i profesje. Nauczy, jak je kategoryzować i opisywać. Twoje dziecko pozna zawody regulowane, nadwyżkowe, deficytowe, przyszłości i te zanikające. Pozna także różne możliwości zdobywania zawodu.

Odkrywanie możliwości edukacyjnych

Twoje dziecko dokładnie pozna system edukacji, nie tylko tej formalnej. Dowie się, czym są kwalifikacyjne kursy zawodowe i kwalifikacje wolnorynkowe. Doradca podpowie mu, jak może się rozwijać tak w najbliższej przyszłości, jak i później, kiedy jego kariera zawodowa będzie wymagała nowych kompetencji i kwalifikacji. Na tych zajęciach idea uczenia się całe życie nabiera bardzo praktycznych wymiarów.

Poznawanie siebie

Mam nadzieję, że ten obszar nie kojarzy Ci się wyłącznie z testami i kwestionariuszami. Doradca zawodowy ma wiele sposobów, aby pomóc Twojemu dziecku rozpoznać jego zainteresowania zawodowe, predyspozycje. Pomoże nazwać plany i aspiracje. W przypadku tych ostatnich pomoże sprawdzić, czy nie są zawyżone lub zaniżone. Ważne jest to, że przy poznawaniu siebie nie

koncentrujemy się wyłącznie na mocnych stronach. Wiedza o ograniczeniach i ewentualnych deficytach też jest ważna przy podejmowaniu decyzji o wyborze szkoły lub zawodu.

Wskazywanie na czynniki sprzyjające sukcesowi na rynku pracy

Doradca pomoże pomyśleć, na co Twoje dziecko ma wpływ, a na co nie. To pozwoli zbudować postawę odpowiedzialności za realizację własnych aspiracji edukacyjnych i zawodowych. Ważne jest, aby Twoje dziecko miało świadomość, że niektóre efekty zależą od jego pracy, zaangażowania, wysiłku.

Krytyczne myślenie o rynku pracy

Na zajęciach z doradztwa zawodowego dużo mówi się o rynku pracy. Myślę, że wielu uczniów już wie, że najważniejszą cechą rynku pracy jest jego zmienność. Że zawód deficytowy w jednym regionie w sąsiednim może być tym nadwyżkowym. Że są branże, w których trudno o stabilne zatrudnienie, i takie, w których dynamika nie jest tak duża. Doradca zawodowy pomoże Twojemu dziecku krytycznie spojrzeć na rolę kompetencji i kwalifikacji, na prognozy dotyczące dynamiki zatrudnienia i zarobków.

Motywowanie do uczenia się

Ten cel jest realizowany w perspektywie krótko- i długoterminowej. W tej pierwszej doradca dokładnie omówi zasady rekrutacji i sposoby przeliczania punktów. Te informacje dla wielu uczniów są silnym czynnikiem motywacyjnym. W dłuższej perspektywie wskaże znaczenie uczenia się dla projektów karierowych. Podpowie argumenty, które mogą budować motywację do nauki nie tylko w szkole, ale także w innych – nieformalnych i pozaformalnych – formach uczenia się.

3 W czym doradca zawodowy może pomóc Tobie?

Pamiętaj, że to Ty jesteś najważniejszym doradcą dla Twojego dziecka. Dlatego ważne jest, abyś Ty także był do tej roli dobrze przygotowany. Doradca zawodowy może Ci w tym pomóc. Być może w poniższych punktach znajdziesz obszary, w których przyda Ci się takie wsparcie.

Aktualizacja wiedzy

Zacznijmy od krótkiego testu. Odpowiedz na poniższe pytania:

1. Ile lat trwa szkoła branżowa I stopnia?
2. Ile szkół Twoje dziecko może wskazać w procesie rekrutacji?
3. Po których szkołach można zdawać maturę?
4. Co to są kwalifikacyjne kursy zawodowe?

Jeśli nie znasz odpowiedzi na te pytania, to doradca może pomóc Ci zaktualizować wiedzę. Nie musisz też wiedzieć wszystkiego, by pomóc swojemu dziecku, ale im większą masz świadomość, tym łatwiej będzie Ci to zrobić. Warto mieć wiedzę aktualną i zweryfikowaną. Jeśli doradca w Twojej szkole organizuje spotkanie dla rodziców, skorzystaj z tej możliwości. Jeśli nie, poproś go o aktualne informacje lub linki do sprawdzonych źródeł.

Poszukanie najlepszych opcji

Bez względu na to, jaką szkołę wybiera Twoje dziecko lub w jakim zawodzie chce się kształcić, zazwyczaj ma kilka opcji do wyboru. Doradca może pomóc Wam zastanowić się, która opcja jest najlepsza dla Twojego dziecka. Podpowie, co warto brać pod uwagę, wybierając konkretne rozwiązanie. Nie zawsze zainteresowania lub odległość domu od szkoły są najlepszymi kryteriami wyboru.

Skonfrontowanie się z własnymi przekonaniem

Każdy z nas ma przekonania na różne tematy. Mamy też przekonania dotyczące szkół, zawodów, sukcesu. Podejmując decyzje, bezpieczniej jest jednak kierować się faktami, a nie przekonaniem. Doradca pomoże Ci odróżnić fakty od opinii. Wskaże źródła sprawdzonych informacji. Warto z nich skorzystać.

Zweryfikowanie aspiracji i oczekiwań wobec dziecka

Każdy rodzic chce jak najlepiej dla swojego dziecka. Mogą pojawić się jednak sytuacje, kiedy aspiracje rodziców i ich oczekiwania wobec dziecka są zawyżone lub zaniżone. Doradca może to zauważyć i zaproponować Ci rozmowę na ten temat. Warto z niej skorzystać. Pamiętaj, że doradca zawodowy także

pracuje na korzyść Twojego dziecka. Posłuchaj jego argumentów. Popatrz na sytuację z jego perspektywy.

Poszukanie specjalistycznych konsultacji

Są sytuacje, kiedy standardowe rozwiązania są niewystarczające. Jeśli Twoje dziecko ma szczególne potrzeby edukacyjne, boryka się z jakimiś trudnościami albo jest wyjątkowo utalentowane w jakimś obszarze, doradca pomoże zaprojektować rozwiązania szyte na miarę potrzeb Twojego dziecka. Jeśli sam nie będzie posiadał wystarczających kompetencji, wskaże Ci innych specjalistów.

Poszukanie innych źródeł wsparcia

Doradca zawodowy pomoże znaleźć Ci różne źródła wsparcia w tym wymagającym procesie wyboru szkoły i zawodu. Najczęściej będzie to dodatkowe wsparcie informacyjne. Mogą jednak pojawić się sytuacje, kiedy będziesz potrzebować dodatkowych konsultacji lub po prostu rozmowy o swoich wątpliwościach i dylematach.

Mediowanie z dzieckiem

Czasem jest tak, że pomysły dziecka są bardzo odległe od planów i aspiracji rodziców. W takich sytuacjach doradca zawodowy może wejść w rolę mediatora. Jego zadaniem będzie stworzenie warunków do wzajemnego wysłuchania się, przedstawienia argumentów za i przeciw, poszukania konstruktywnych rozwiązań. W sytuacjach konfliktowych warto z tej możliwości skorzystać.

4

W czym doradca zawodowy na pewno nie pomoże?

Jest grupa rodziców, którzy przysyłają swoje dziecko do doradcy zawodowego nie po radę, ale po decyzję. Doradcę traktują jako eksperta nie tylko od szkół, zawodów, rekrutacji, rynku pracy, ale także od ich dzieci. Pytania tych rodziców często mają charakter rozstrzygający – czy mają coś zrobić czy nie, co mają wybrać albo jaką powinni podjąć decyzję. Są to pytania, na które doradca nie powinien wprost odpowiadać. Może jednak pomóc w namyśle, poszukiwaniu odpowiedzi i analizie argumentów za lub przeciw, a przede wszystkim konsekwencji rozważanych rozwiązań.

Zanim przedstawię najpopularniejsze pytania, na które nie udzielam odpowiedzi rodzicom i uczniom, chcę odnieść się do roli doradcy zawodowego w procesie doradczym. Czasami jest to rola eksperta, który wyjaśnia i interpretuje zjawiska kształtujące przebieg karier i czynniki wpływające na decyzje edukacyjne i zawodowe. We współczesnym doradztwie preferowane są jednak role wzmacniające refleksyjność i zasoby osoby radzącej się. **Rolą doradcy jest pomoc w procesie podejmowania decyzji, a nie podejmowanie jej za kogoś. To byłoby nieprofesjonalne i nieodpowiedzialne.** Zamiast udzielać prostych i bezpośrednich odpowiedzi doradca pomoże je odnaleźć Wam. Stworzy warunki do analizy sytuacji, oszacowania zasobów, przemyślenia możliwości. Jest to zdecydowanie trudniejsze niż wskazanie konkretnego rozwiązania i wymaga więcej czasu, ale w perspektywie trwałości efektów jest to zdecydowanie bardziej sensowne i uzasadnione.

Pytania, na które doradca zawodowy nie odpowie

(a przynajmniej nie powinien)

1. Co mam zrobić w tej sytuacji?

W takim wypadku zachęcam do samodzielnego poszukania możliwości. Dopiero później, poprzez krytyczną analizę różnych rozwiązań zaproponowanych przez ucznia lub jego rodzica, rozmawiamy na temat konsekwencji wynikających z poszczególnych alternatyw. Decyzja zawsze jest po stronie radzącego się, doradca pomaga poprzyglądać się możliwościom i ewentualnym ich następstwom.

2. Co mam wybrać?

Jest to sytuacja, kiedy uczeń lub jego rodzic chce przerzucić odpowiedzialność za decyzję na doradcę. Wyjściem jest zaproponowanie analizy korzyści i strat

wynikających z zaprezentowanych alternatyw. Warto także upewnić się, czy są to opcje najlepsze. Być może poszerzenie katalogu możliwych rozwiązań uczyni decyzję bardziej racjonalną.

3. Jakie mam / jakie moje dziecko ma zainteresowania?

Jeśli się czymś interesujemy, to raczej o tym wiemy. Poza wyjątkami, kiedy rzeczywiście mamy do czynienia z zainteresowaniami bardzo rozproszonymi. Czasem jest tak, że uczeń lub jego rodzic wprost proszą o „test na zainteresowania”. Z mojego doświadczenia wynika, że rozmowa z powodzeniem może zastąpić test w rozpoznawaniu zainteresowań, także tych zawodowych. Rozumiem jednak, że dla wielu rodziców pytanie o zainteresowania może być pytaniem ważnym. Warto jednak nie przeceniać ich wagi.

Niekiedy można jeszcze usłyszeć stwierdzenie „wybierz zawód zgodny ze swoimi zainteresowaniami, a nie przepracujesz ani jednego dnia w życiu”. Rzeczywiście był czas, kiedy podczas wyboru zawodu przypisywano zainteresowaniom bardzo duże znaczenie. Teraz doradcy są bardziej ostrożni w tym zakresie. Wiemy, że zainteresowania są zmienne. Pewnie jako rodzic sam obserwujesz to u Twojego dziecka. Czasem są to drobne korekty, czasem totalne rewolucje. Tymczasem zainteresowania ogólne, to nie to samo co zainteresowania zawodowe. Nie zawsze zainteresowanie grami komputerowymi musi oznaczać wybór zawodu technik informatyk. Byłoby to zbyt duże i nieuzasadnione uproszczenie.

Warto zwrócić uwagę także na inne czynniki, takie jak na przykład rzeczywiste uzdolnienia, predyspozycje, kompetencje, stan zdrowia. Poza tym przedmiot zainteresowania Twojego dziecka w klasie VIII, może zmienić się jeszcze kilka razy w ciągu najbliższych lat. Podejmowanie decyzji tylko na bazie zainteresowań jest obciążone znacznym ryzykiem.

4. Jakie są zarobki w danym zawodzie?

Odpowiedź na to pytanie można łatwo znaleźć w Internecie lub otrzymać od osób z branży. Doradca może ewentualnie wskazać źródła takich informacji i możliwości ich pozyskiwania. Warto pamiętać (i uświadamiać dziecku), że wysokość zarobków nie zależy tylko od zawodu, ale także od wielu innych czynników. Przy takim pytaniu można się jednak na chwilę zatrzymać i wyjaśnić dziecku różnice między zarobkami netto i brutto. Z mojego doradczego doświadczenia wynika, że uczniowie często mają z tym problem.

5. W jakim zawodzie zarobię najwięcej pieniędzy?

Na to pytanie nie ma rozstrzygającej odpowiedzi. Zbyt wiele czynników kształtuje indywidualne zarobki. Nawet jeśli ktoś pracuje w branży, w której średnie zarobki są wysokie, to ich wysokość w przypadku konkretnego miejsca pracy i konkretnej osoby może być bardzo różnicowana. Pamiętajmy też, że sytuacja na rynku jest dynamiczna, a dzieci będą na niego wchodzić dopiero za kilka lat.

6. Jakie są zawody przyszłości?

To pytanie nie zawsze jest niewłaściwe, ale zależy to od kontekstu. Ogólnie jest to pytanie, na które doradcy zawodowi chętnie odpowiadają. Wiele jest też artykułów i różnego rodzaju opracowań na ten temat. Na dużym poziomie ogólności zagadnienie jest proste i atrakcyjne.

Natomiast w procesie doradztwa zawodowego, kiedy pracuje się nad sytuacją konkretnej osoby w konkretnym kontekście, wskazywanie zawodów, które dla tej właśnie osoby mogą być „zawodami przyszłości”, jest bardzo dyskusyjne. Raczej wskazuje się „rozwojowe branże” i zachęca do samodzielnego poszukiwania konkretnych zawodów, które odpowiadają także możliwościom i aspiracjom ucznia. Warto zwrócić także uwagę na to, że zawody „tradycyjne” też są potrzebne na rynku pracy i dają wiele możliwości zaspokojenia potrzeb finansowych, bezpieczeństwa, rozwoju.

Przy tego typu pytaniach zadaniem doradcy jest stworzenie warunków i dostarczenie zasobów do tego, aby osoba szukająca rady chciała i mogła sama poszukać odpowiedzi. Zamiast prostych, rozstrzygających i dyrektywnych wskazówek doradca może pomóc Tobie i Twojemu dziecku poszerzyć opcje wyboru, poszukać argumentów, zastanowić się nad konsekwencjami wyboru poszczególnych opcji.

5 Dlaczego Twoje dziecko ma zajęcia z doradztwa zawodowego?

Czasem rodzice uczniów klas VII i VIII uważają, że lekcje z doradztwa zawodowego są niepotrzebne. Twierdzą, że wystarczyłyby indywidualne spotkania z doradcą, że są one bardziej efektywne, bo cała uwaga skupiona jest na sytuacji konkretnego ucznia. Warto wówczas dokładnie poznać różnicę między lekcjami z doradztwa zawodowego a doradztwem indywidualnym.

Doradztwo indywidualne może mieć różne cele, ale najczęściej **związane jest z rozpoznawaniem predyspozycji i aspiracji ucznia**. Doradca poświęca czas tylko jednemu uczniowi i wspólnie próbują znaleźć odpowiedzi na pytania, z którymi uczeń przyszedł. Czasem jest to jedno spotkanie, niekiedy kilka. Są one rzeczywiście efektywne i bardzo mocno zindywidualizowane.

Lekcje z doradztwa zawodowego mają inny cel – budowanie bazy do dobrych decyzji. Ta baza budowana jest poprzez:

- dostarczenie wiedzy,
- rozwijanie umiejętności,
- budowanie postaw.

Na zajęciach z doradztwa Twoje dziecko pozna:

- rodzaje szkół,
- branże i zawody,
- ścieżki kształcenia,
- zasady rekrutacji.

Dostarczanie tej wiedzy w ramach doradztwa indywidualnego nie byłoby zbyt efektywne. Dotyczy to także rozwijania umiejętności planowania, argumentowania, wyszukiwania informacji i ich krytycznej analizy. W grupie możemy też zrobić to na różne sposoby. Twoje dziecko uczy się współpracy, poznaje różne sposoby interpretowania tych samych informacji, poznaje perspektywy innych.

Celem zajęć z doradztwa jest także **rozwijanie aktywnych postaw wobec przyszłości edukacyjnej i zawodowej**. Twoje dziecko uczy się odpowiedzialności za własne decyzje, brania sprawy w swoje ręce.

Doradcy zawodowi jako najważniejszy cel swoich zajęć wskazują rozwijanie kompetencji składających się na „gotowość do kariery”. Jest to wiedza i umiejętność jej wykorzystywania z takich obszarów jak: kompetencje twarde oraz miękkie, rynek pracy, procesy planowania i podejmowania decyzji, samopoznanie, dbanie o rozwój zasobów karierowych.

Takie podejście do doradztwa zawodowego jest dalekie od działań tradycyjnych, opartych na testach. Kiedyś, jeśli uczeń nie wiedział jaki zawód wybrać, proponowano mu różnego rodzaju testy. Na podstawie ich wyników przygotowywano zestaw zawodów najbardziej pasujących do zainteresowań lub preferencji ucznia. Teraz doradcy wiedzą już, że takie proste dopasowania nie sprawdzają się. Rzeczywistość zawodowa zmienia się tak szybko, że ważniejsze

stają się kompetencje, które pozwalają radzić sobie z tymi zmianami i osiągać cele w nie zawsze sprzyjających warunkach.

Mam nadzieję, że przekonałam Cię do wartości lekcji z doradztwa zawodowego i że nie zawsze indywidualne spotkania są lepsze od tych z całą klasą. Warto pamiętać, że spotkania indywidualne i grupowe służą innym celom. Optymalnie więc, jeśli uczeń może skorzystać z obu ofert.

6

Czego potrzebujesz, aby wesprzeć swoje dziecko?

Proces podejmowania decyzji o wyborze szkoły i zawodu jest dużym wyzwaniem. Twoje dziecko będzie potrzebowało Twojej pomocy, obecności i uważności nie tylko na problemy, ale także na emocje, które będą się w tym czasie pojawiać. Do tego potrzebujesz dwóch rzeczy: aktualnej wiedzy i umiejętności udzielania wsparcia.

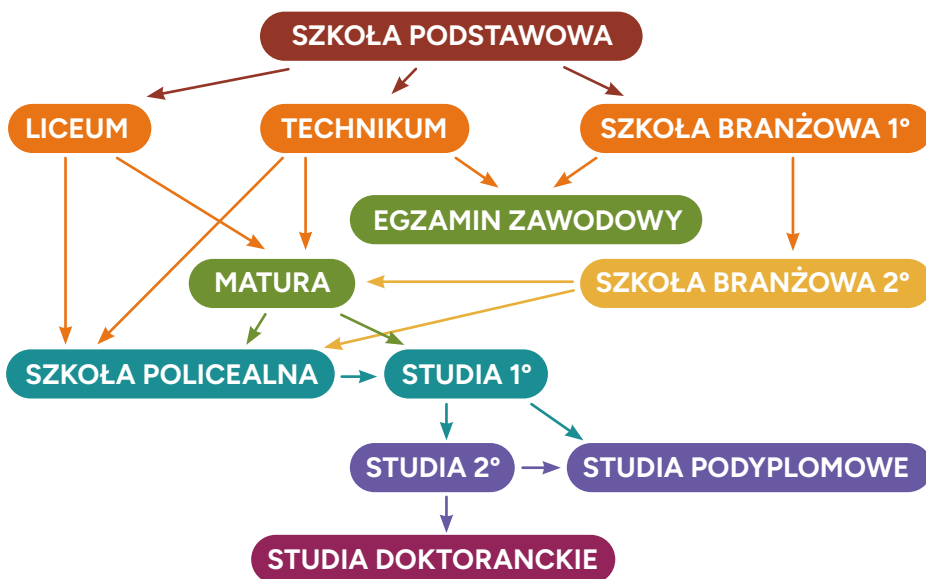
Aktualna wiedza

Zacznijmy od wiedzy. Ten obszar jest bardzo ważny. Procedury rekrutacyjne proponowane przez różne organy prowadzące szkoły mogą się różnić między sobą. Dotyczy to głównie liczby szkół, które uczeń może wskazać w procesie rekrutacji. Minimalna liczba to trzy szkoły, ale często lokalne samorządy umożliwiają wskazanie większej ich liczby. Także oferty szkół mogą się zmieniać – czasem pojawiają się nowe klasy i zawody, a niektóre są wycofywane.

Doradca zawodowy w szkole Twojego dziecka powinien podpowiedzieć Ci sprawdzone źródła informacji. Jeśli tego nie robi, możesz poprosić go o przesłanie linków do stron, na których zamieszczane są aktualne dane na temat ofert szkół w Twojej okolicy.

Najważniejsze obszary wiedzy, z którymi warto być na bieżąco

Pierwszy obszar, który warto poznać, to **system edukacji**. Spójrz na schemat.

Zwróć uwagę na to, że Twoje dziecko po szkole podstawowej może wybrać jedną z trzech szkół:

- szkołę branżową I stopnia,
- technikum,
- liceum.

Wybierając technikum i szkołę branżową, uczeń jednocześnie wybiera zawód. Jest to bardzo ważna decyzja, do której warto się dobrze przygotować. Zwróć uwagę na to, że dróg dojścia do zawodu jest kilka, i w sytuacji, kiedy Twoje dziecko nie ma pewności, czy rzeczywiście chce pracować w danym zawodzie, warto rozważyć różne ścieżki kształcenia.

Szkoły, które Twoje dziecko może wybrać, różnią się nie tylko ofertą i długością kształcenia, ale także korzyściami, jakie osiąga uczeń po ich ukończeniu. Najważniejsze różnice między szkołami zostały zaprezentowane w tabeli. Pamiętaj, że każda szkoła ma swoje plusy i minusy. Najważniejszym kryterium powinny być cele zawodowe i edukacyjne, które Twoje dziecko chce realizować po szkole. Wybór szkoły powinien sprzyjać ich osiągnięciu.

	LICEUM	TECHNIKUM	SZKOŁA BRANŻOWA I STOPNIA
Czas trwania nauki	4 lata	5 lat	3 lata
Możliwość zdawania matury	Tak	Tak	Nie
Możliwość kształcenia w zawodzie	Nie	Tak	Tak
Praktyki zawodowe	Nie	Min. 280 godz., czyli około 8 tyg. w ciągu 5 lat	Zajęcia praktyczne 2–3 dni w tyg. przez 3 lata
Przedmioty rozszerzone	2–3 przedmioty rozszerzone	1–2 przedmioty rozszerzone	Nie
Języki obce	Min. 2	2	Min. 1
Egzaminy	Matura	Matura i egzaminy potwierdzające kwalifikacje w zawodzie	Egzamin potwierdzający kwalifikację w zawodzie

Drugi obszar to **wiedza o zawodach**. Aby zaktualizować i poszerzyć wiedzę o bogatym świecie zawodów, zachęcam Cię do zapoznania się z trzema źródłami.

W **Informatorze o zawodach kształcenia branżowego** znajdziesz zawody, w których można się kształcić w szkołach branżowych, technikach i szkołach policealnych. Zawody są tam uporządkowane według 32 branż. W tym informatorze znajdziesz informacje o ścieżkach kształcenia, kwalifikacjach składających się na dany zawód, cechach przydatnych w pracy, możliwościach zatrudnienia. Ważną informacją, jaką znajdziesz w tym opracowaniu są ścieżki kształcenia prowadzące do zawodów na poziomie szkoły branżowej i technikum. Zwróć szczególną uwagę na zawody na poziomie technika. Do tych zawodów prowadzą aż 3 ścieżki, które Twoje dziecko może wybrać po szkole podstawowej.

<https://ore.edu.pl/2020/12/informator-o-zawodach-szkolnictwa-branzowego/>

Drugie źródło to **Mapa Karier**. Jest stale rozwijana, regularnie pojawiają się na niej opisy kolejnych zawodów. Znajdziesz tam ich już ponad 800, opisanych według takich kategorii jak:

- specyfika pracy,
- wymagania i umiejętności,
- potrzebne przedmioty szkolne,
- przykładowa ścieżka edukacyjna,
- statystyki dla grupy zawodowej,
- potencjalni pracodawcy.

W portalu jest bardzo dużo informacji, dlatego warto używać filtrów według zawodów regulowanych, zawodów przyszłości i zawodów szkolnictwa zawodowego, a przede wszystkim z filtru preferencji. Warto także zajrzeć do Strefy Rodzica (<https://mapakarier.org/strefa-rodzica/>). Możesz znaleźć tam interesujące wpisy, które pomogą Ci poznać różne aspekty towarzyszenia dziecku w podejmowaniu decyzji o wyborze szkoły i zawodu.

<https://mapakarier.org/>

Trzecie źródło informacji to **Barometr Zawodów**. Znajdziesz w nim informacje o zawodach nadwyżkowych i deficytowych nie tylko

w skali kraju czy województwa, ale także powiatu, którego jesteś mieszkańcem. Jest to ciekawe źródło wiedzy o lokalnym rynku pracy.

<https://barometrzawodow.pl/>

Trzeci obszar wiedzy, z którym warto się zapoznać, to **zasady rekrutacji** do szkół ponadpodstawowych. Doradca zawodowy dokładnie omawia je z Twoim dzieckiem na zajęciach w szkole. Ważne jest, abyś także Ty znał:

- liczbę szkół, które można wybrać w rekrutacji,

- terminy rekrutacji,
- zasady przeliczania punktów,
- progi punktowe do poszczególnych klas z zeszłorocznej rekrutacji,
- dodatkowe warunki przyjęcia do klasy, w której chciałoby się uczyć Twoje dziecko.

Takie informacje znajdziesz na stronach internetowych kuratoriów oświaty. Polecam Ci także zakładkę Rekrutacja na stronie Centrum Doradztwa Zawodowego dla Młodzieży w Poznaniu (<https://www.cdzdm.pl/PL-H456/o-rekrutacji.html>). Znajdziesz tam wiele przydatnych informacji nie tylko na temat rekrutacji, ale także o sposobach podejmowania decyzji o wyborze szkoły i zawodu. Pamiętaj jednak, aby przede wszystkim sprawdzać informacje, które dotyczą Twojego województwa i miejscowości, w której są potencjalne przyszłe szkoły Twojego dziecka.

Umiejętność udzielania wsparcia

Aktualna i poprawna wiedza jest warunkiem koniecznym, ale nie wystarczającym do tego, by wspierać dziecko w wyborze szkoły i zawodu. Równie ważna jest świadomość Twoich oczekiwań i aspiracji oraz to, jak komunikujesz je dziecku. Dla niego jesteś najważniejszym doradcą. Poza tym istotne jest, aby:

- znać aktualne zainteresowania dziecka,
- możliwie uczciwie oceniać jego mocne i słabe strony,
- aktywnie słuchać planów, marzeń, ale też obaw związanych z wyborem ścieżki kształcenia,
- reagować na stres, który towarzyszy Twojemu dziecku w czasie podejmowania decyzji.

Najważniejszym sposobem udzielania wsparcia jest obecność i rozmowa.

Bądź obecny w procesie podejmowania decyzji, nadaj znaczenie temu czasowi.

Pierwszym krokiem jest samoświadomość. Zadaj sobie pytania: o jakim zawodzie marzysz dla swojego dziecka, jaki poziom wykształcenia byłby optymalny, do jakiej szkoły miałoby pójść. W jakich obszarach te oczekiwania są spójne z planami dziecka, a w jakich punktach się różnią? Takie rozpoznanie jest warunkiem dobrej rozmowy na ten temat. Dobrze jest komunikować swoje oczekiwania, ale nie narzucaj ich. Opowiadaj dziecku o zawodowych tradycjach rodzinnych, ale nie obciążaj go nimi.

Buduj relację. Spraw, by temat wyboru szkoły i zawodu był obecny w Waszych rozmowach. Kreuj wspólne doświadczenia. W tym celu:

- zaplanujcie wspólną wizytę na Targach Edukacyjnych,
- wspólnie przeglądajcie strony internetowe szkół,
- przeanalizujcie sytuację na lokalnym rynku pracy, wykorzystując Barometr Zawodów,
- obejrzyjcie filmy na YouTube o zawodach, które bierze pod uwagę Twoje dziecko,
- rozmawiajcie o tym, co działo się na zajęciach z doradztwa zawodowego,
- rozmawiajcie o planach, celach, marzeniach, obawach, wątpliwościach, plusach i minusach konkretnych wyborów.

Rozmowa z dzieckiem na temat jego wyborów, dylematów, doświadczeń jest Twoim najważniejszym narzędziem. Warto je wykorzystać jak najlepiej. Podpowiem Ci kilka sposobów, jak możesz uczynić rozmowę bardziej wspierającą.

- **Zadawaj pytania otwarte.** Unikaj pytań zamkniętych (zaczynających się od „czy...?”)
  - Zamiast: *Czy wybrałeś już szkołę?*
  - » Pytaj: *Jakie szkoły bierzesz pod uwagę? Jaką decyzję podjąłeś/podjęłaś?*
  - Zamiast: *Jesteś zmęczony, bo masz dużo nauki?*
  - » Pytaj: *Jak się czujesz? Jak sobie radzisz z taką ilością nauki?*
  - Zamiast: *Czy mogę ci w czymś pomóc?*
  - » Pytaj: *Opowiedz mi, proszę, co mogę zrobić, aby ci pomóc. Co mogłabym zrobić, aby pomóc ci się lepiej przygotować do sprawdzianu?*
- **Sprawdź, czy nie stosujesz barier komunikacyjnych**, takich jak:
  - Generalizacja (używanie słów „zawsze”, „wszystko”, „nigdy” itp.) – *Ty zawsze wszystko musisz komplikować... Ty wszystko musisz zrobić po swojemu...*
  - Brak precyzji, niekonstruktywna krytyka – *Słabo się starasz... Kiepsko to wygląda...*
  - Krzyk lub groźby – *Jeśli tego nie zrobisz, to pożałujesz.*
  - Osądzanie – *Mylisz się... To nie jest takie proste, jak opowiadasz...*
  - Krytykowanie – *Jesteś niepoważny... Twoje decyzje są takie dziecinne.*
  - Zaprzeczanie – *Chyba przesadzasz, ten test wcale nie jest taki trudny.*
  - Moralizowanie – *Osoby w twoim wieku powinny już wiedzieć, co chcą w życiu robić...*
- **Stosuj techniki aktywnego słuchania** – parafrazę, klaryfikację i odzwierciedlenie.
  - **Parafraza** polega na tym, że własnymi słowami powtarzasz to, co usłyszałeś od dziecka. Daje mu to szansę upewnić się, czy dobrze zrozumiałeś jego wypowiedź. Nie dodawaj żadnych nowych informacji, nie komentuj, nie oceniaj. Pomocne tu będą takie sformułowania jak:
    - » *Jeśli dobrze zrozumiałem, to...*
    - » *A więc twierdzisz, że...*
    - » *Czy mam rację, sądząc, że...*
    - » *Chciałbym się upewnić, że...*
    - » *Czyli chodzi o...*
    - » *Czy mógłbyś powtórzyć, bo chyba niedokładnie zrozumiałem...*
    - » *Inaczej mówiąc, chodzi o...*
    - » *Innymi słowy...*
    - » *Według ciebie oznacza to, że...*

Przykład:

Dziecko: Już nie wiem, którą szkołę mam wybrać. Każdy mówi coś innego. Jest tyle możliwości, że można się w tym pogubić!

Ty: Jeśli dobrze cię zrozumiałem, to wyzwaniem jest nadmiar informacji i masz trudność w ocenieniu, co warto brać pod uwagę?

- **Klaryfikacja** to uogólnienie i uporządkowanie istotnych elementów wypowiedzi. Często pełni rolę podsumowania całej wypowiedzi. Pomocne będą tu takie sformułowania jak:

- » Czy to znaczy, że...
- » Z tego co opowiadasz, słyszę trzy sprawy...
- » Mam rozumieć, że...?
- » Skupmy się na...
- » Czy możesz podać mi przykłady...

Przykład:

Dziecko: Nie będę więcej uczyć się matematyki! Obojętnie, ile się uczę i tak dostaję słabe oceny. A poza tym nauczycielka stale się mnie czepia. Ona po prostu mnie nie lubi!

Ty: Myślę, że są tu dwie sprawy do przegadania. Może najpierw zobaczymy, czy wystarczająco dużo czasu poświęcasz matematyce i czy nie warto zmienić metod uczenia się, a później porozmawiamy o tym, dlaczego uważasz, że nauczycielka matematyki cię nie lubi. Co ty na to?

- **Odwierciedlenie uczuć** to słowne wyrażenie odczytanych emocji drugiej osoby. Jego celem jest upewnienie się, czy dobrze rozumiemy stan emocjonalny rozmówcy oraz udzielenie informacji zwrotnej. W rozmowie z dzieckiem na temat decyzji edukacyjnych i zawodowych odzwierciedlanie pomaga nazwać emocje, nadaje znaczenie sytuacji, daje poczucie zrozumienia. Pomocne tu będą takie sformułowania jak:
  - » Widzę, że jesteś zmęczony...
  - » Wyobrażam sobie, jakie to jest dla ciebie ważne...
  - » Musiało być ci trudno, kiedy...
  - » Domyślam się, jak bardzo musiała ucieszyć cię możliwość...

Przykład:

Dziecko: Dzisiaj na doradztwie omawialiśmy wyniki rekrutacji z poprzedniego roku. Do mojej wymarzonej szkoły były bardzo wysokie progi punktowe. Boję się, że się nie dostanę...

Ty: Wiem, jakie to jest dla ciebie ważne. Domyślam się, że wyniki z poprzedniego roku mogły cię zaniepokoić. Ale widzę, jak ci zależy, i bardzo doceniam to, jak ciężko pracujesz, aby dobrze zdać sprawdzian na koniec VIII klasy.

Powyżej zaproponowałam Ci kilka technik, które warto stale i uważnie stosować podczas rozmów z dzieckiem. Teraz spróbujmy zaprojektować dialogi, w których te techniki będą wykorzystane. Pamiętaj, że są to tylko przykłady. Każda Twoja rozmowa z dzieckiem jest przecież wyjątkowa i niepowtarzalna. Trudno ją wcisnąć w schemat. Poniższe przykłady potraktuj jako inspirację do rozmów, które będą dotyczyły potrzeb i dylematów Twojego dziecka.

Sytuacja 1. Tomek stresuje się sytuacją konieczności wyboru szkoły. Zastanawia się nad wyborem technikum lub szkoły branżowej I stopnia.

Tomek: Tato, ja już nie wiem, co robić. Każdy mnie pyta, czy wybiorę technikum, czy szkołę branżową, a ja kompletnie się gubię. Czuję, że to zbyt duża decyzja.

Tata: Spokojnie, synu. Wiem, że to stresujące, ale nie musisz podejmować tej decyzji sam. Opowiedz mi, co cię najbardziej martwi w tej sytuacji.

Tomek: Boję się, że wybiorę źle. W technikum jest niby więcej teorii, ale będę miał maturę. A szkoła branżowa wydaje się łatwiejsza, ale co, jeśli nie będę chciał pracować w tym zawodzie przez całe życie?

Tata: Rozumiem twoje obawy. To wcale nie jest łatwe, ale pamiętaj, żadna decyzja nie jest na zawsze. Jeśli coś się okaże nieodpowiednie, zawsze możesz zmienić kierunek. Ważne, żeby teraz wybrać coś, co będzie cię interesowało i w czym widzisz sens.

Tomek: No właśnie. Nie mam wątpliwości co do wyboru zawodu. Chcę być mechanikiem. Boję się, że w technikum może być za dużo nauki. A z kolei w branżowej to jakby już zamknięta ścieżka.

Tata: To może zrobimy tak: przyjrzyjmy się temu, co daje każda z tych szkół. W technikum zdobędziesz zawód, ale też będziesz mógł zdać maturę, co daje ci furtkę na studia. Szkoła branżowa szybciej przygotuje cię do pracy, ale nie zamyka całkiem drogi do dalszej edukacji – zawsze możesz kontynuować naukę w branżowej II stopnia.

Tomek: Ale co, jeśli sobie nie poradzę w technikum?

Tata: Jeśli wybierzesz technikum, to będziesz miał więcej przedmiotów teoretycznych, to prawda. Ale pamiętaj, że na wszystko jest sposób. Możesz liczyć na wsparcie nauczycieli, korepetycje, a nawet naszą pomoc, jeśli będzie trzeba. Poza tym widzę, że jesteś pracowity, więc myślę, że sobie poradzisz.

Tomek: A co, jeśli wybiorę szkołę branżową, a potem będę chciał iść na studia?

Tata: Żeby iść na studia, potrzebujesz maturę. A tę możesz zdać i w branżowej II stopnia, i w liceum dla dorosłych. Wybór szkoły branżowej niczego ci nie zamyka.

Tomek: To co byś wybrał na moim miejscu?

Tata: Powiem ci tak: gdybym był na twoim miejscu, zastanowiłbym się, co mnie najbardziej interesuje i jakie są moje mocne strony. Jeśli wiesz, że wolisz szybciej zacząć pracować i zdobywać doświadczenie praktyczne, może szkoła branżowa będzie lepsza. Ale jeśli chcesz zostawić sobie więcej możliwości na przyszłość, technikum może być lepszym wyborem.

Tomek: Chyba bardziej skłaniam się do technikum, bo jednak chciałbym mieć maturę.

Tata: To dobry pomysł. Zrobmy tak: poszukajmy techników, które oferują zawody związane z mechaniką, skoro to cię interesuje. Możemy też pójść na dni otwarte, żeby zobaczyć, jak wyglądają zajęcia.

Tomek: Dzięki, tato. Czuję się trochę pewniej, jak to wszystko przemyślałem.

Tata: I o to chodzi. Pamiętaj, że decyzje można zmieniać, ale ważne jest, żeby spróbować czegoś, co naprawdę cię interesuje. Jesteś mądry i dasz sobie radę, cokolwiek wybierzesz.

Sytuacja 2. Marta zupełnie nie wie, jaką klasę w liceum wybrać po szkole podstawowej.

Marta: Mamo, nie wiem, co robić. Nie mogę się zdecydować, do jakiej klasy w liceum iść po podstawówce. Możesz mi pomóc?

Mama: Oczywiście, kochanie. To ważna decyzja. Nie martw się, mamy jeszcze wystarczająco dużo czasu, aby o tym pomyśleć. Poprzyglądamy się temu na spokojnie. Co cię martwi najbardziej?

Marta: Nie wiem, co chciałabym robić w przyszłości. Z jednej strony lubię uczyć się języka angielskiego, a z drugiej interesuję się biologią. Boję się, że wybiorę źle i potem będę żałować.

Mama: To zupełnie normalne, że masz takie obawy. A co byś powiedziała na to, żebyśmy zastanowiły się, jakie masz mocne strony i co cię najbardziej pasjonuje?

Marta: Hm... No, biologia sprawia mi dużo frajdy, ale z angielskiego mam najlepsze oceny w klasie.

Mama: To już coś. To świetna kombinacja. A myślałaś o tym, na jakie studia chciałabyś pójść po liceum?

Marta: Chyba jednak na coś związanego z biologią...

Mama: To może zastanowimy się nad klasami, które dadzą ci elastyczne możliwości? Poszukajmy klas z rozszerzoną biologią i sprawdźmy, jakie jeszcze przedmioty są w nich rozszerzone.

Marta: Ale czy nie stracę czasu, jak później się okaże, że jednak wolałabym coś z angielskim?

Mama: Nie myśl o tym jak o stracie czasu. To inwestycja w siebie. W liceum poznasz różne kierunki i zainteresowania. Angielski zawsze ci się przyda, ale można też uczyć się go innymi metodami w razie czego.

Marta: A co ty byś wybrała na moim miejscu?

Mama: Nie chcę podejmować decyzji za ciebie. To twoje życie i twoja ścieżka. Ale jeśli miałabym coś doradzić, to poszukałabym szkoły, w której możesz rozwijać zarówno biologię, jak i język angielski. Może jest liceum z klasą, gdzie jest rozszerzona i biologia, i język angielski?

Marta: Poszukam takich klas. Możemy sprawdzić je razem?

Mama: Oczywiście. Przygotujmy listę pytań i zobaczymy, co oferują te szkoły. Pamiętaj, cokolwiek wybierzesz, najważniejsze jest, żebyś była zadowolona i czuła, że się rozwijasz.

Marta: Dziękuję, mamo. Teraz czuję się trochę spokojniejsza.

Mama: Super, cieszę się, kochanie. Wszystko się ułoży, zobaczysz.

Sytuacja 3. Adam boi się, że nie zdąży się przygotować do sprawdzianów na koniec VIII klasy.

Adam: Mamo, ja chyba nie dam rady. Egzaminy są za kilka miesięcy, a ja mam wrażenie, że nic nie umiem.

Mama: Spokojnie, Adam. Widzę, że to dla ciebie stresujące, ale damy radę. Zacznijmy od początku. Co najbardziej cię martwi?

Adam: Że mam za dużo materiału, a za mało czasu. Nie wiem, od czego zacząć powtórki, i boję się, że zapomnę o czymś ważnym.

Mama: Rozumiem, to całkiem normalne, że się martwisz. Ale pamiętaj, że kluczem jest dobry plan. Jeśli dobrze rozłożysz materiał, zdążysz wszystko powtórzyć. Masz już jakieś notatki albo listę rzeczy do nauki?

Adam: Mam trochę notatek, ale są chaotyczne. Nie wiem, jak to wszystko ułożyć, żeby miało sens.

Mama: To zacznijmy od podzielenia tego na mniejsze części. Możemy zrobić harmonogram. Na przykład jeden dzień poświęcasz na powtórkę matematyki,

drugi na polski, trzeci na angielski. Ale nie rób wszystkiego naraz. Lepiej uczyć się mniej, ale regularnie.

Adam: Ale jak mam wiedzieć, co powtarzać?

Mama: Możemy zrobić listę tematów, które już były na lekcjach, i oznaczyć te, które sprawiają ci największy problem. Zacznij od tych trudniejszych. Na przykład, jeśli masz problem z geometrią, to poświęć na nią trochę więcej czasu.

Adam: A co z testami? Nauczyciel mówił, że warto je robić, ale nie wiem kiedy.

Mama: To świetny pomysł. Możesz robić testy raz w tygodniu, na przykład w weekendy, żeby sprawdzić, czego się już nauczyłeś. Dzięki temu zobaczysz, co jeszcze wymaga powtórki.

Adam: A co, jeśli mimo wszystko nie zdążę?

Mama: Adam, najważniejsze to nie panikować. Nawet jeśli czegoś nie zdążysz powtórzyć, nie znaczy, że sobie nie poradzisz. Egzamin nie jest o perfekcji, tylko o tym, żebyś pokazał, co wiesz. A ty wiesz już całkiem sporo.

Adam: Ale jak mam się zmotywować, żeby codziennie siadać do nauki?

Mama: Spróbuj ustalić sobie małe cele na każdy dzień. Na przykład: „Dziś zrobię trzy zadania z matematyki” albo „Powtórzę trzy daty z historii”. I po każdym celu nagródź się czymś – może 5 minut z ulubioną grą?

Adam: To chyba ma sens. Ale jednak stresuje mnie ten egzamin.

Mama: Stres to normalna rzecz. Ważne, żebyś nauczył się go kontrolować. Możemy razem poćwiczyć głębokie oddychanie. Mi to zawsze pomaga, może sprawdzimy, czy u ciebie też zadziała? A jeśli będziesz dobrze przygotowany, stres na pewno będzie mniejszy.

Adam: Dzięki, mamo. Pomogłaś mi to trochę uporządkować. Może zrobię dziś tę listę tematów i spróbuję zacząć od matematyki.

Mama: Świetny pomysł. Pamiętaj, jestem tu, żeby ci pomóc, jeśli czegoś nie zrozumiesz. Razem to ogarniemy, zobaczysz.

7

7 pułapek, na które warto uważać

1. Brak aktualnej wiedzy

O znaczeniu aktualnej wiedzy na temat szkół, zawodów i zasad rekrutacji już pisałam. Mam nadzieję, że wiesz już, że luki w wiedzy mogą stanowić poważne zagrożenie. **Im więcej wiesz, tym bardziej świadomie podejmujesz decyzje, skuteczniej wspierasz dziecko i mniej chaosu informacyjnego mu zasiewasz.** Nawet jeśli starsze rodzeństwo przechodziło przez rekrutacyjne zawiłości niedawno, sprawdź, jak jest w tym roku. Pamiętaj, że oferty szkół czy zasady rekrutacji mogły ulec zmianie. Aby zilustrować znaczenie tej pułapki, pokażę Ci, jak modyfikowano liczbę szkół, do których mogli rekrutować się absolwenci poznańskich szkół podstawowych:

- Rekrutacja 2022 – nie więcej niż 6 szkół,
- Rekrutacja 2023 – 4 szkoły w mieście Poznań i 4 szkoły w powiecie poznańskim,
- Rekrutacja 2024 – 3 szkoły w mieście Poznań i 3 szkoły w powiecie poznańskim.

Pamiętaj, że samorządy mogą uchylać własne zasady i proponować uczniom więcej szkół, niż tylko obowiązkowe trzy.

2. Opinie zamiast faktów

Upewnij się, że Twoje podpowiedzi poparte są faktami, a nie tylko przekonaniami lub opiniami. Opinie „z pierwszej ręki” na temat konkretnej szkoły bywają pomocne, ale mogą też utrudniać racjonalne podjęcie decyzji. Najbardziej niebezpieczne są przekonania, zwłaszcza na temat:

- dobrych i złych szkół,
- wysokiego i niskiego poziomu nauczania,
- cech uczniów, którzy uczą się w danej szkole,
- cech nauczycieli pracujących w danej szkole,
- zawodów z przyszłością i bez przyszłości,
- zawodów, w których się zarabia i takich, w których należy się spodziewać mniejszych zarobków,
- zawodów prestiżowych.

Zastanów się, na podstawie jakich przesłanek formułowane są takie sądy. Są one najczęściej dużymi uproszczeniami. Zdecydowanie bezpieczniej jest podejmować decyzję na podstawie racjonalnych kryteriów i sprawdzonych danych.

3. Nieadekwatne oczekiwania wobec dziecka

Czasem rodzice mają od dawna zaplanowaną przyszłość swojego dziecka. Snują marzenia dotyczące jego kariery. Nie ma w tym nic złego, jeśli są to jednocześnie marzenia i plany dziecka. Pułapką jest takie zafiksowanie się na własnych pomysłach, że nie dostrzega się różnic w wizji syna czy córki. Zwróć uwagę na jego możliwości, predyspozycje, ale także ograniczenia. Niektórzy rodzice upierają się, żeby dziecko za wszelką cenę uczyło się w liceum, bo trzeba iść na studia, inni – wszystko, byle nie liceum, bo najważniejsze jest zdobycie konkretnego zawodu. Tymczasem **największe szanse na sukces daje wybór dopasowany do rzeczywistych możliwości i zasobów dziecka.**

4. Naśladowanie wyborów innych

Decyzje i wybory innych osób mogą być inspirujące. Nie mogą jednak zwalniać z namysłu nad własnymi. Bezrefleksyjne naśladowanie innych nie jest dobrym rozwiązaniem. Ważne jest rozpoznanie własnych zainteresowań, talentów, predyspozycji, wartości, a następnie skonfrontowanie ich z celami, marzeniami i aspiracjami. Takie zestawienie może pomóc podjąć decyzję, która jest najlepiej dopasowana do konkretnej osoby i jej sytuacji. Warto projektować własne rozwiązania. Podążanie czyjąś ścieżką może okazać się niewłaściwą drogą do realizacji własnych celów.

5. Brak rozpoznania opcji i możliwości

Nieznajomość wszystkich możliwości zawęży opcje wyboru. Nie można wybrać zawodu, którego się nie zna. Dlatego tak ważne jest rozpoznanie alternatyw. W przypadku wyboru zawodu warto poznać różne zajęcia z tej samej branży i zawody komplementarne. Przy wyborze liceum warto zastanowić się, które przedmioty najlepiej rozszerzyć. Często wybory te dokonywane są na podstawie przekonań w stylu „jak ktoś chce iść na prawo, to powinien rozszerzyć historię, a jak ktoś marzy o psychologii, to powinien rozszerzyć biologię”. Ilustracją, jak może to być mylne, niech będą wymogi rekrutacyjne na prawo i psychologię na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu.

W rekrutacji na prawo brane są pod uwagę wyniki matury z języka polskiego, języka obcego oraz do wyboru: historii / matematyki / wiedzy o społeczeństwie. W rekrutacji na psychologię liczą się wyniki matury z języka polskiego, języka nowożytnego oraz do wyboru: biologii / chemii / fizyki / geografii / historii / informatyki / języka kaszubskiego / języka greckiego i kultury antycznej / języka łacińskiego i kultury antycznej / matematyki / wiedzy o społeczeństwie. Wszystkie przedmioty do wyboru mają taką samą wagę. Rozpoznanie tych opcji ułatwia racjonalne zaplanowanie działań.

6. Podejmowanie decyzji na ostatnią chwilę

Brak przygotowania i czasu na zastanowienie to poważna pułapka. Decyzje podejmowane w pośpiechu nie muszą być błędne, ale niosą ryzyko opierania się na informacjach marketingowych i reklamowych opracowywanych przez szkoły (oraz własnych przekonaniach, co już omówiliśmy). Czas w procesie podejmowania decyzji o wyborze szkoły i zawodu jest ważnym sprzymierzeńcem. Warto rozważyć opcje, przeanalizować konsekwencje potencjalnych wyborów. Przez pośpiech mogą umknąć mało widoczne, ale istotne dla danej osoby szczegóły.

7. Uleganie marketingowym trikom szkół

Szkoły coraz częściej zabiegają o uczniów. W tym celu stosują różne zabiegi marketingowe. W stosowaniu narzędzi marketingu i reklamy nie ma nic złego. Szkoły wykorzystują je coraz lepiej. Warto być jednak uważnym i dokładnie przyglądać się ofertom. Szczególnie innowacyjne są licea, które proponują takie nazwy klas, że trudno jest się domyślić, jakie przedmioty są w nich rozszerzone.

Spróbuj odgadnąć, jakie przedmioty są rozszerzane w klasach o nazwach:

- Bezpieczeństwo publiczne,
- Biznesowo-menedżerska,
- Nauk społecznych,
- Kultur dalekiego wschodu,
- Design humanistyczno-kulturowy,
- Turystyczno-prawna,
- Filmowa,
- Vespucci,
- Kosmetyczna.

Nie wymyśliłam tych nazw na potrzeby tego opracowania. Spisałam je z ofert liceów w różnych miastach. Pamiętaj, nie ważne jak nazwana jest klasa, zawsze sprawdzaj, jakie są w niej proponowane rozszerzenia.

Technika i szkoły branżowe natomiast często promują się poprzez współpracę z firmami i klasy patronackie. Ostrożność podpowiada, aby przed wyborem konkretnej klasy sprawdzić, czy współpraca jest rzeczywista, czy tylko deklarowana. O to, jak wygląda ona w praktyce, możesz dopytać na dniach otwartych szkoły.

8

Co sprzyja sukcesowi na rynku pracy?

Dostanie się do szkoły ponadpodstawowej jest ważnym celem. Jednak, jeśli spojrzymy na to w nieco szerszej perspektywie, szkoła jest jedynie etapem na drodze do realizacji ważniejszych celów: zdobycia zawodu, satysfakcjonującej pracy, spełnienia marzeń i planów. W takim ujęciu ukończenie szkoły, zdobycie zawodu lub zdanie matury są warunkami koniecznymi, ale nie zawsze wystarczającymi. Zastanówmy się, co sprzyja sukcesowi na rynku pracy. Spróbujmy odpowiedzieć na pytanie, czego potrzebuje Twoje dziecko, aby radzić sobie z wyzwaniem kariery.

Różne sposoby postrzegania kariery

Zacznijmy od tego, jak można definiować sukces na rynku pracy. W tym celu wykorzystajmy kilka metafor. Najpierw trzy **sposoby myślenia, które Ci szczególnie odradzam**:

- kariera jako **wspinanie się po kolejnych szczeblach awansu**,
- kariera jako **wyścig**,
- kariera jako **strzał w dziesiątkę**.

Są to bardzo popularne sposoby myślenia o karierze zawodowej. Nie są one jednak konstruktywne.

Nie we wszystkich zawodach możliwy jest awans. Nie wszyscy mają też potrzebę wspinania się po kolejnych szczeblach zawodowych „drabin”.

Obraz wyścigu niektórym od razu kojarzy się z „wyścigiem szczurów”. Zastanów się, czy rywalizacja jest najlepszym sposobem na realizację zawodowych aspiracji. Zakłada ona porównywanie się, a przecież własne cele można realizować w swoim tempie, swoimi ścieżkami, uwzględniając własne możliwości i ograniczenia. Takie podejście pozwala zbudować dystans i obniżyć poziom stresu. Nie ma większego znaczenia, że inni skończą szkołę z wyższą średnią. Podczas rozmowy kwalifikacyjnej do pracy raczej nie spotkamy się z pytaniem o średnią ocen ze szkoły.

Niebezpieczne jest także myślenie o karierze jako o całkowitym zrealizowaniu swoich planów i aspiracji. Jest to dość nierealne oczekiwanie. W każdym wyborze można wskazać korzyści, ale też trudności i niedopasowania. Takie życzeniowe myślenie może się ujawnić, kiedy Twoje dziecko po miesiącu lub semestrze w nowej szkole stwierdzi, że to jednak nie to, i będzie chciało zmienić szkołę, klasę lub zawód. Warto wówczas dokładnie przyjrzeć się argumentom, rozpoznać przyczyny takiego myślenia i zastanowić się, na ile taka reakcja ma podłoże sytuacyjne, związane z dużą zmianą w życiu i nowym środowiskiem, a na ile jest wynikiem rzeczywistego niedopasowania lub podejmowania decyzji na podstawie wyobrażeń, a nie faktów. W takiej sytuacji zawsze warto

skorzystać ze wsparcia doradcy zawodowego, który pomoże zastanowić się nad decyzjami i zaplanować konkretne działania.

Metafory, które sprzyjają dobremu przygotowaniu do efektywnego realizowania kariery zawodowej, to:

- kariera jako **kalejdoskop**,
- kariera jako **droga**,
- kariera jako **projekt**.

Metafora **kalejdoskopu dobrze oddaje dynamikę zmian rynku pracy**. Jeśli w dzieciństwie bawiłeś się tą zabawką, to wiesz, że niewielki ruch zupełnie zmienia widziany obraz. W oparciu o tę metaforę można też zastanowić się nad tym, na co w procesie realizacji kariery mamy wpływ, a na co nie. Rynek pracy jest zmienny. W niektórych branżach zmiany zachodzą szybko, skokowo, w innych powoli i łagodnie. Dla Twojego dziecka ważne jest, aby miało kompetencje do radzenia sobie ze zmianą i stresem, który ona wywołuje. Umiejętność adaptowania się do zmian z pewnością będzie jedną z najważniejszych w profilu kompetencyjnym Twojego dziecka.

Metafora drogi pozwala spojrzeć na karierę zawodową jako proces całościowy. Można ją wykorzystywać do analizy dotychczasowych osiągnięć i sposobu ich postrzegania oraz do rozpoznawania planów, aspiracji, marzeń. W kontekście kariery zawodowej rozumianej jako podróż można się pytać o jej cel, o przygotowanie do niej, o mapę, towarzyszy podróży, zasoby. Ta metafora pomaga także konstruktywnie spojrzeć na ewentualne kryzysy czy niepowodzenia. Rozmawiając z dzieckiem na ten temat, możesz wykorzystać obrazy: złapania gumy, braku przejazdu, potrzeby poszukania objazdu lub zaparkowania na jakiś czas, aby spokojnie przemyśleć sytuację.

Trzecia metafora, która może okazać się pomocna, to **kariera jako projekt**. Uruchamia ona pytania o zasoby, kompetencje z zakresu zarządzania przebiegiem własnej kariery, decyzyjność, ryzyko, sojuszników. Projekt zawsze ma wyraźnie określony cel, ale zakłada także możliwość zmian i dostosowywanie się do warunków w otoczeniu.

Kluczowe kompetencje dla rozwoju kariery

Mając na uwadze te trzy sposoby myślenia o karierze, zaproponuję Ci trzy możliwości postrzegania kluczowych kompetencji, które ułatwią Twojemu dziecku realizację karierowych planów. Kompetencje te przydadzą się niezależnie od zawodu czy wykształcenia.

Gotowość do kariery

Gotowość do kariery (*Career readiness*) to zestaw umiejętności, cech i wiedzy, które są potrzebne do skutecznego funkcjonowania w środowisku pracy. Dotyczy ona każdego, kto podejmuje decyzje na temat ścieżki karierowej. Dzięki temu zestawowi kompetencji nasze plany i aspiracje mają większe szanse się urzeczywistnić. Wiek czy sytuacja zawodowa nie mają tu większego znaczenia.

Ważne jest to, że ktoś chce dokonać zmiany, podjąć się nowych wyzwań, rozpocząć nową pracę.

Kompetencje składających się na gotowość do kariery można się nauczyć, dają one punkt odniesienia do analizy rzeczywistych zasobów karierowych. Są to:

- rozwój osobisty,
- komunikacja,
- krytyczne myślenie,
- równość i integracja,
- przywództwo,
- profesjonalizm,
- praca zespołowa,
- wykorzystywanie technologii¹.

Kompetencje w zakresie gotowości karierowej są uniwersalne, choć można przyjąć, że w różnych branżach ich przydatność będzie zróżnicowana. Ich dużym walorem jest myślenie w kategoriach profilaktyki ewentualnych niepowodzeń. Tworzą one bazę, na której później można budować stabilne projekty, pozwalające urzeczywistniać nie tylko zawodowe aspiracje.

Zatrudnialność

Drugie pojęcie to **zatrudnialność** (ang. *employability*). Jest to zdolność do bycia zatrudnionym, termin ten oznacza także posiadanie cech i kompetencji atrakcyjnych z perspektywy potencjalnych pracodawców. Zatrudnialność pomaga wyjaśnić, dlaczego niektóre osoby znajdują pracę zdecydowanie szybciej niż inne, mimo że mają takie same kwalifikacje i wykształcenie. Kompetencje składające się na zatrudnialność można podzielić na 3 grupy: poznawcze, metodyczne i społeczne.

Kompetencje poznawcze to:

- myślenie analityczne,
- myślenie kreatywne,
- znajomość języków obcych.

Kompetencje metodyczne to:

- umiejętność uczenia się,
- podejmowanie decyzji,
- zarządzanie sobą,
- orientacja na wyniki,
- rozwiązywanie problemów,
- kompetencje cyfrowe.

Kompetencje społeczne to:

- komunikacja interpersonalna,
- kompetencje do pracy w zespołach zróżnicowanych kulturowo,
- zarządzanie konfliktami,
- umiejętność pracy zespołowej,
- radzenie sobie ze stresem oraz zmianami.

¹ *What is career readiness?*, National Association of Colleges and Employers, <https://www.nacweb.org/career-readiness/competencies/career-readiness-defined/>.

Przyglądając się tym kompetencjom, nietrudno jest znaleźć odpowiedź, dlaczego osoby z takim samym wykształceniem mogą doświadczać różnego poziomu zainteresowania pracodawców. Kompetencje zawodowe, branżowe są ważne, konieczne, ale już niewystarczające. Zatrudnialność to zdecydowanie coś więcej niż tylko suma naszych dyplomów, certyfikatów, świadectw i zaświadczeń.

Kompetencje zarządzania karierą

Trzecie pojęcie to **kompetencje zarządzania karierą**. Zwróć uwagę na to, że planowanie wyboru szkoły i zawodu to pierwszy etap przygody w świecie pracy. Karierą warto też zarządzać. Pomyśl, czy chcesz, aby Twoje dziecko było aktorem na rynku pracy odpowiadającym wyłącznie na zapotrzebowania i oczekiwania pracodawców. Czy może wolisz, aby było autorem swojej zawodowej biografii? Nie jest to oczywiście wybór albo-albo. Na różnych etapach życia Twoje dziecko będzie bliżej roli aktora lub autora. W każdej z tych sytuacji będzie mogło skorzystać z kompetencji zarządzania karierą, czyli z:

- osobistej efektywności,
- zarządzania relacjami,
- poszukiwania pracy i dostępu do nauki,
- zarządzania życiem i karierą,
- rozumienia świata².

Jak widzisz, znów są to bardzo ogólne kompetencje, które mogą być pomocne na różnych etapach kariery zawodowej. Pomagają porządkować kryteria wyboru szkoły i zawodu, ale także bywają przydatne w namyśle nad zmianą miejsca pracy, rekwalfikacją. Kompetencje zarządzania karierą odnoszą się do szeregu umiejętności, które umożliwiają nam gromadzenie i analizowanie informacji o sobie, o edukacji i pracy, o podnoszeniu kwalifikacji zawodowych, a także wyznaczają kierunek i zakres projektów samorozwojowych, dzięki którym nasze cele karierowe będziemy realizować nie tylko bardziej świadomie, ale także bardziej efektywnie.

Pamiętaj, że sukces na rynku pracy to wypadkowa wielu cech, umiejętności, kompetencji, znajomości, a także szczęścia. Zastanówcie się razem z dzieckiem, w co warto zainwestować. Takie spojrzenie na czynniki sprzyjające sukcesowi zmienia nieco postrzeganie niepowodzeń. Nie zawsze ich przyczyną są braki w umiejętnościach, brak kwalifikacji czy uprawnień. Niekiedy niepowodzenia wynikają z braków w kompetencjach społecznych. Zwróć na to uwagę, rozmawiając z Twoim dzieckiem. Czasem jest tak, że umiejętności rozwiązywania konfliktów z rodzeństwem, umiejętność planowania, którą Twoje dziecko rozwijało w drużynie harcerskiej, czy umiejętność radzenia sobie ze stresem, trenowana w drużynie sportowej, przyniosą Twojemu dziecku więcej karierynych korzyści niż średnia ocen 6.0.

2 J. Abad i in., *Improving career management skills. Models, practices and guidance resources* [on-line:] https://www.leaderproject.eu/wp-content/uploads/2024/08/Handbook_LEADER_EN2017.pdf, s. 22; M. Rosalska, *Planowanie to nie wszystko. Karierą można też zarządzać*, 23.04.2019, Elektroniczna platforma na rzecz uczenia się dorosłych w Europie, [on-line:] <https://epale.ec.europa.eu/pl/blog/planowanie-nie-wszystko-kariera-mo-zna-tez-zarzadzac>.

9 Jak możesz wspierać dziecko w wyborze szkoły i zawodu?

Dla Twojego dziecka jesteś najważniejszym towarzyszem w procesie podejmowania decyzji o wyborze szkoły i zawodu. Pamiętaj, że klasa VIII to czas wielu napięć, stresów, decyzji. Pomyśl, czy poprzez swoje opinie i zachowania wspierasz dziecko w tym wyjątkowym czasie, czy być może dokładasz mu dodatkowe obciążenia.

W tej części opracowania chcę Ci podpowiedzieć kilka sposobów wspierania Twojego dziecka, o różnym charakterze – emocjonalnym, informacyjnym lub organizacyjnym.

Wsparcie emocjonalne

Wsparcie emocjonalne jest niezwykle ważne. Dziecko powinno wiedzieć, że jesteś po jego stronie, że mu towarzyszysz. W ten sposób pomożesz mu radzić sobie z emocjami, stresem, trudnymi sytuacjami.

Bądź obecny, uważnie słuchaj, okazuj zrozumienie. Pamiętaj, że Twoje dziecko może być przytłoczone wagą decyzji, które ma podjąć, oczekiwaniami nauczycieli oraz ilością pracy związaną z przygotowaniem się do egzaminu na koniec VIII klasy.

Co możesz robić?

- **Słuchaj bez oceniania.** Pozwól dziecku się wypowiedzieć. Dopytuj. Okazuj zainteresowanie i zaangażowanie.
- **Nadawaj znaczenie.** Rozmawiaj z dzieckiem o tym, co jest ważne, a co nie. Pokazuj mu swój sposób myślenia i uważnie słuchaj jego argumentów.
- **Dbaj o wspólne doświadczenia.** Razem wybierzcie się na Targi Edukacyjne, przeglądajcie informatory i strony internetowe szkół, oglądajcie filmy na YouTube o zawodach. Rozmawiajcie o tych doświadczeniach. Wspólnie spędzony czas to inwestycja w relacje.
- **Unikaj oceniania i krytykowania.** Szczególnie wtedy, gdy pomysły dziecka na przyszłość są odległe od Twoich. Przedstawiaj mu swoje argumenty, opowiadaj o uczuciach, obawach i nadziejach, ale bez krytykowania jego pomysłów. Stwarzaj warunki do rozmowy, do wymiany myśli. Twoje dziecko inaczej potraktuje te argumenty, jeśli będzie miało poczucie, że jesteś po jego stronie, słuchasz go i troszczysz się o jego dobro.
- **Rozmawiajcie także o zasobach Twojego dziecka.** Powinna to być szczerą i uczciwą rozmowa. Nie koncentrujcie się tylko na marzeniach, aspiracjach, zainteresowaniach. Ważna jest rozmowa na temat rzeczywistych uzdolnień, talentów oraz ograniczeń. Pamiętaj, że nie każde uzdolnienie to od

razu talent. Uzdolnienia to najogólniej wrodzone lub rozwinięte predyspozycje do wykonywania określonych czynności. Talent natomiast możemy postrzegać jako uzdolnienie, które jest wybitne. Talent najczęściej jest wynikiem nie tylko wrodzonych predyspozycji, ale także systematycznej pracy i odpowiednich warunków. Na zajęciach z doradztwa zawodowego Twoje dziecko prawdopodobnie poznało rodzaje uzdolnień zaproponowane przez Howarda Gardnera w koncepcji inteligencji wielorakich³. Są tam omówione uzdolnienia: matematyczno-logiczne, językowe, muzyczne, wizualno-przestrzenne, ruchowe, interpersonalne, intrapersonalne i przyrodnicze. Porozmawiajcie o tym, jakie uzdolnienia ma Twoje dziecko i w jakich zawodach może je wykorzystać.

Wsparcie organizacyjne

Drugi obszar, w którym możesz zaproponować swojemu dziecku dobre rozwiązania to **wsparcie organizacyjne**. Twoja pomoc jest konieczna w zaplanowaniu dwóch rzeczy: przygotowania się do sprawdzianów na koniec VIII klasy oraz do zadbania o warunki sprzyjające odpoczynkowi i redukcji stresu.

Zacznijmy od organizacji procesu uczenia się. Konieczny jest tu plan – zarówno krótko-, jak i długoterminowy. Jeśli Twoje dziecko nie korzystało do tej pory z planerów i terminarzy, to może jest to odpowiedni moment, aby zacząć. Nie jest istotne, w jakiej będą postaci – papierowej czy elektronicznej. Ważne jest, aby z nich korzystać. Usytuowanie zadań w czasie ułatwia zarządzanie nimi. Szczególnie ważne jest odpowiednie zaplanowanie powtórek. Rozłożenie ich w czasie umożliwi monitorowanie postępów, a to z pewnością może przyczynić się do zredukowania stresu. Upewnij się, że metody uczenia się Twojego dziecka są efektywne. Nie o to przecież chodzi, by uczyć się długo i dużo, ważna jest skuteczność podejmowanych działań. Podpowiadaj też źródła informacji i strony pomocne w powtarzaniu materiału.

Drugi temat wymagający Twojego wsparcia to szeroko rozumiana higiena życia. Mam tu na myśli odpowiednią liczbę godzin snu, zdrowe odżywianie, odpowiednie nawodnienie, odpoczynek, ale także wysiłek fizyczny. Ważny jest także czas na spotkania z rówieśnikami. Zadbaj o to, aby Twoje dziecko aktywnie odpoczywało. Na schemacie zamieściłam elementy, które warto brać pod uwagę, przygotowując się do wyzwań związanych z rekrutacją do szkół ponadpodstawowych. Możesz sprawdzić, o które elementy już zadbałście, a na które warto zwrócić większą uwagę.

---

3 Jeśli Twoje dziecko nie miało na zajęciach z doradztwa zawodowego omówionych tych rodzajów uzdolnień, poproś doradcę, aby udostępnił Ci kwestionariusz i informację na temat poszczególnych uzdolnień. Możecie wypełnić ten kwestionariusz w domu i porozmawiać na temat uzyskanych wyników.

Wsparcie informacyjne

Trzeci obszar wsparcia to **wsparcie informacyjne**. Możesz upewnić się, czy Twoje dziecko ma wszystkie potrzebne i aktualne informacje. Podpowiadaj mu strony internetowe, gdzie może znaleźć ciekawe, ważne i aktualne materiały. Zachęcam Cię także do podpowiadania mu wartościowych lektur. Szczególnie polecam:

- S. Cottrell, *Podręcznik umiejętności studiowania*, Poznań 2007,
- S. Covey, *7 nawyków skutecznego nastolatka*, Poznań 2022.

Są to publikacje napisane dla nastolatków, treści tam zawarte pomogą im prze-myśleć sprawy związane nie tylko z efektywnym uczeniem się, ale także z zarządzaniem czasem, ustalaniem priorytetów oraz odpoczywaniem.

10

Gdzie możesz znaleźć pomoc?

W procesie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych warto korzystać z dostępnej pomocy. Doradcy zawodowi, pedagodzy, wychowawcy, psychologowie szkolni chętnie pomogą Tobie i Twojemu dziecku podjąć dobrą decyzję. Niektóre wspomniane instytucje są z województwa wielkopolskiego. Czytelników z innych rejonów kraju zachęcam do poszukania odpowiedników w swoim otoczeniu.

Szkoła, w której uczy się Twoje dziecko

Zacznij od rozmowy ze szkolnym doradcą zawodowym. Opowiedz mu o swoich potrzebach wątpliwościach, pytaniach. Jeśli nie będzie umiał Ci pomóc, z pewnością wskaże odpowiednie źródła informacji lub innego specjalistę. W szkole możesz poprosić także o doradztwo indywidualne. Może to być konsultacja na temat wyboru najlepszej dla Twojego dziecka opcji, można je także połączyć z diagnozą uzdolnień, zainteresowań lub predyspozycji. Pamiętaj, że w szkole pomocą w wyborze szkoły i zawodu nie zajmuje się tylko doradca zawodowy. Jest to także zadanie pedagoga, psychologa, wychowawcy i innych nauczycieli.

Poradnie psychologiczno-pedagogiczne

Jeśli Twoje dziecko wymaga pomocy specjalistycznej, skontaktuj się z lokalną poradnią i sprawdź jakiego wsparcia mogą Ci udzielić jej pracownicy. Kontakt do poradni, która współpracuje ze szkołą Twojego dziecka, otrzymasz od pedagoga szkolnego lub wychowawcy klasy.

Centra Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Poznaniu, Kaliszu, Koninie, Lesznie i Pile

Są to instytucje, które udzielają wsparcia informacyjnego nauczycielom, doradcom, uczniom i ich rodzicom. Możesz skorzystać z zasobów, które zamieszczają na swoich stronach internetowych lub skontaktować się bezpośrednio z doradcą zawodowym. W tych centrach możesz uzyskać bezpłatne wsparcie informacyjne i diagnostyczne. Doradca może pomóc rozpoznać zainteresowania zawodowe i predyspozycje Twojego dziecka.

Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Poznaniu

ul. Piekary 17, 61-826 Poznań
<https://cwrkdiz.poznan.pl/>

Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Kaliszu

ul. Nowy Świat 13, 62-800 Kalisz
<https://cwrkdiz.kalisz.pl/>

**Centrum Wsparcia Rzemiosła,
Kształcenia Dualnego i Zawodowego
w Koninie**

ul. Okólna 17a, 62-510 Konin
<https://cwrkdiz-konin.pl/>

**Centrum Wsparcia Rzemiosła,
Kształcenia Dualnego i Zawodowego
w Pile**

ul. Bydgoska 21, 64-920 Piła
<https://cwrkdiz.pila.pl/>

**Centrum Wsparcia Rzemiosła,
Kształcenia Dualnego i Zawodowego
w Lesznie**

ul. Śniadeckich 5, 64-100 Leszno
<https://cwrkdiz.leszno.pl/>

Centrum Doradztwa Zawodowego dla Młodzieży w Poznaniu

ul. Działyńskich 4/5, 61-727 Poznań
<https://www.cdzdm.pl/>

Centrum świadczy usługi dla uczniów ze szkół podstawowych i ponadpodstawowych w Poznaniu. Jednak bogate zasoby strony internetowej tej placówki mogą być przydatne dla rodziców, uczniów i nauczycieli bez względu na miejsce zamieszkania. Polecam skorzystać z informatorów, filmów, webinarów i narzędzi diagnostycznych. Uczniowie mieszkający w Poznaniu mają tu dostęp do poradnictwa indywidualnego.

Wielkopolska Izba Rzemieśnicza w Poznaniu

al. Niepodległości 2, 61-874 Poznań
<https://www.irpoznan.com.pl/>

Pracownicy izb rzemieślniczych są najlepszym źródłem informacji o rzemiośle i rzemieślniczej nauce zawodu. Można u nich uzyskać informacje o egzaminach czeladniczych i mistrzowskich. Warto zaglądać na strony izb, można tam znaleźć wiele aktualnych informacji przydatnych nie tylko doradcom zawodowym, ale także uczniom i ich rodzicom.

Doradcy zawodowi pracujący w technikach i szkołach branżowych

Jeśli zastanawiasz się czy dany zawód jest odpowiedni dla Twojego dziecka, porozmawiaj nie tylko z doradcą zawodowym z Waszej szkoły, ale i z tym pracującym w miejscu, które kształci w danym zawodzie. On będzie najbardziej odpowiednią osobą do rozwiania Twoich wątpliwości. To oni najlepiej znają wymagania zawodu, trudy uczenia się go i cechy, które ułatwiają lub utrudniają wykonywanie zadań zawodowych. Kontakt do nich znajdziesz na stronie internetowej szkoły.

Dobre źródła informacji

Na koniec tego opracowania chcę Ci jeszcze polecić, kilka źródeł informacji, które są pomocne w towarzyszeniu dziecku w wyborze szkoły i zawodu. Pamiętaj jednak, aby zawsze sprawdzać aktualność tych danych!

Strony Internetowe

- **Mapa Karier** – <https://mapakarier.org/>
- **Centrum Doradztwa Zawodowego dla młodzieży w Poznaniu** – <https://www.cdzdm.pl/>
- **Informator o zawodach szkolnictwa branżowego** – <https://doradztwo.ore.edu.pl/informator-o-zawodach-szkolnictwa-branzowego/>

Filmy

- **Kanał YouTube Centrum Doradztwa Zawodowego dla Młodzieży w Poznaniu** – <https://www.youtube.com/c/CDZdMPozna%C5%84>

Lektury

Dla Ciebie

- M. Gladwell, *Poza schematem. Sekrety ludzi sukcesu*, Wydawnictwo ZNAK, Kraków 2019
- J. Santorski, M. Konkiel, B. le Guern, *Prymusom dziękujemy*, Wydawnictwo Czarna Owca, Warszawa 2007

Dla dziecka

- S. Cottrell, *Podręcznik umiejętności studiowania*, Zysk i Ska, Poznań 2007
- S. Covey, *7 nawyków skutecznego nastolatka*, Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2022
- M. Zawadka, *Chcę być kimś*, tomy 1–4, Wydawnictwo Mind@Dream

ISBN 978-83-974010-3-7